

TERRA LIBERA

ČASOPIS HLÁSÍCÍ SE K TRADICI LAISSEZ FAIRE

TERRA LIBERA vyšla poprvé před pěti lety - v květnu 2000! Za dobu své existence přinesla českému čtenáři 1000 stran původních textů a překladů textů rozvíjejících tradici laissez faire. (Veškeré texty jsou dostupné na www.libinst.cz)
Děkujeme za Vaši přízeň

Josef Šíma, Dan Šťastný, David Lipka

květen 2005 / ročník 6

Jak (ne)odmítat softwarové patenty

Jiří Schwarz jr.

„Což o to, patenty jako takové jsou dobré, vždyť umožňují vynálezci získat zpět prostředky, které věnovali do vývoje svého produktu,“ zní velmi často z úst odpůrců softwarových patentů. „ale v případě software jde o úplně něco jiného,“ dodávají jedním dechem, „softwarové patenty působí kontraproduktivně, protože se spolupodílejí na udržování monopolu softwarových gigantů, hlavně Microsoftu!“ Abychom tuto myšlenku přeložili do běžné mluvy, můžeme ji bez změny jejího smyslu přepsat takto: „Patenty jsou dobré, protože poskytují časově omezený monopol, softwarové patenty jsou ale špatné, neboť poskytují časově omezený monopol (a to hlavně Microsoftu).“ Je zřejmé, že takto vystavený názor nemá šanci nikoho přesvědčit o nesmyslnosti softwarových patentů. Není totiž konzistentní a dal by se přirovnat k názorům ekonomů, kteří sice ví, že daně jsou „špatné“, nijak jim to však nebrání v hledání oblastí, jejichž financování z daní je „správné“.

Třeba to myslí dobře, ale jenom se špatně vyjadřují, napadne člověka zpochybňujícího intelektuální vlastnictví jako takové. Podívejme se tedy důkladněji na tři nejčastěji předkládané rozdíly mezi patenty na „opravdové vynálezy“ (nezapomínejme, že tyto jsou v očích většiny odpůrců softwarových patentů užitečné) a softwarovými patenty podle současné právní úpravy.

Rozdíl č. 1 - náklady

Softwarové vynálezy se liší od jiných především tím, že náklady na samotný softwarový vynález jsou zcela mizivé, často za ním stojí okamžitý nápad, kdežto náklady na vytvoření například nového léku jsou obrovské. Má tedy smysl patentovat způsob výroby léků, ale nemá smysl patentovat například dvojklik myši. Tolik tedy první argument odpůrců softwarových patentů. Je však smysluplný? Jakým způsobem určit náklady na vynález? Je vynález dílem okamžiku nebo výsledkem nějaké dlouhodobé činnosti a zkušenosti? Počítají se do nákladů i peníze vyda-

(pokračování na straně 4)

Sociologie kultu Ayn Randové*

Murray N. Rothbard

Kult Ayn Randové, který v určitém slova smyslu přežívá ještě dnes, zažil období největší rozmach během šedesátých let. Přesněji lze jeho zrod spojit s přednáškami Nathaniela Brandena počátkem roku 1958, konec pak s rozchodem Randové a Brandena o deset let později. Kult Ayn Randové nebyl totiž jen výslovně ateistický, protináboženský a velebící Rozum. Propagoval také otrockou závislost na vůdci ve jménu nezávislosti, poslušnost vůči vůdci a obdiv k němu ve jménu individualismu a slepou oddanost a víru ve vůdce ve jménu Rozumu. Prakticky každý do kultu vstoupil na základě četby románu Atlas Shrugged od Ayn Randové, který se objevil ke konci roku 1957, pár měsíců před vznikem organizovaného kultu.

Index povolených knih

Jelikož základem každého kultu je víra v neomylnost vůdce, stává se nezbytností udržet stoupence mimo dosah děl kritických bezvěrců, která by mohla svést členy kultu na scestí. Katolická církev měla svůj Index zakázaných knih; ještě důslednější je starodávné muslimské heslo: „Palte knihy, vždyť veškerá pravda je v Koránu!“ Avšak kulty, jejichž cílem je vnutit svým členům jednotný pohled na svět, musí zajít ještě dále. Stejně jako jsou komunisté často vedeni k tomu, aby nečetli antikomunistickou literaturu, kult Randové šířil něco, co by se dalo označit za Index povolených knih. Protože velké množství nových randistů bylo mladých a relativně nevdělaných, dalo se skrze důsledný výběr jejich četby docílit toho, že zůstali navždy neznalí nerandistických či protirandistických idejí a argumentů (s výjimkou pár stručně zmíněných a zkráceně podaných argumentů v randistických publikacích).

Randistická teorie „nepodporovat Nepřítele“ se stala filosofickým odůvodněním pro to, aby randisté byli drženi v sladké nevědomosti. Čtení děl Nepřítele (což, až na pár pečlivě vybraných výjimek, znamenalo díla všech ne- či antirandistů) prý znamenalo „dát jim svou morální podporu,“ což bylo jakožto neracionální striktně zakázáno. V pár případech byla udělena výjimka vůdčím osobnostem kultu, kteří prokázali, že musí číst jistá díla Nepřátel z toho důvodu, aby je mohli vyvrátit. Proces zakazování knih dosáhl svého vrcholu po rozchodu Randové a Brandena na sklonku roku 1968. Ten byl miniaturním příkladem typu rozkolu, jež by mohl nastat mezi Marxem a Leninem či Ježíšem a svatým Pavlem. Při tomto rozkolu, až děsivě připomínajícím organizovanou nenávisť ke kacíři Emanuelu Goldsteinovi v Orwellově románu 1984, bylo po randistech vyžadováno, aby podepsali přísahu věrnosti Randové. Součástí této přísahy věrnosti bylo i prohlášení, jímž se signatář zavazoval k tomu, že od nynějška nebude číst žádná budoucí díla odpadlíka a kacíře Brandena. Pokud byl po tomto rozchodu jakýkoliv člen kultu přistizen s knihou či jiným Brandenovým dí-

(pokračování na straně 2)

JIŽ PODESÁTÉ!

Letní univerzita 2005 - Jindřichův Hradec 19. - 25. 6. 2005

Zahraněční přednášející: profesor Jörg Guido Hülsmann,

University of Angers

Podrobnosti na www.libinst.cz

lem, byl okamžitě vyloučen. Od blízkých příbuzných Brandena bylo očekáváno, že s ním přeruší jakékoliv styky – což také udělali.

Je zvláštní, že členové hnutí, jež veřejně hlásalo svou oddanost rozumu jedince, zvidavosti a otázky „Proč?“, byli nuceni odpřísáhnout svou nezpochybnovanou víru v to, že Randová měla pravdu a Branden nikoli, přestože jim nebylo dovoleno seznámit se s důvody jejich rozchodu. Pouhá neschopnost zaujmout stanovisko, pouhý pokus zjistit fakta či vyjádření, že stanovisko k tak závažné skutečnosti nelze zaujmout bez znalosti fakt postačovaly k okamžitému vyloučení. Takový přístup byl totiž nezvratným důkazem nedostatečné oddanosti stoupců jejich vůdci, Ayn Randové.

Zocelený kádr

Frank Meyer ve své knize *The Moulding of Communists*¹ píše o řadě krizí, kterými musel během své stranické kariéry opakovaně procházet každý komunista. Z jeho popisu je zřejmé, že řadový člen vstupuje do Strany zaujat oficiálním (vnějším) učením. Jak ale setrvává ve Straně a postupuje její hierarchií vzhůru, prožívá řadu krizí testujících jeho vytrvalost, které ho buď ze Strany vyženou, nebo z něj postupně vytvoří zocelený kádr. Krize mohou být ideologického rázu, řekněme například ospravedlnění pracovních táborů nebo Stalinova a Hitlerova paktu, nebo rázu osobního při prokazování skutečnosti, že oddanost Straně je důležitější než přátelé, rodina a lidé, které milujeme. Není proto překvapivé, že trvalý tlak takovýchto krizí vede k velkému odlivu komunistů, a k vytvoření mnohem větší skupiny exkomunistů.

Podobný, avšak mnohem intenzivnější proces probíhal během existence randistického hnutí. Nováčci obvykle vstupovali do hnutí v nadšení po přečtení románu Atlas Shrugged ohromeni koncepty rozumu, svobody, individuality a nezávislosti. Série krizí a rostoucí počet vnitřních rozporů byly nutné k získání moci nad myšlenkami a životy členů a k vytvoření absolutní oddanosti k Randové – jak na úrovni ideologické, tak v osobním životě. Pomocí jakých mechanismů ale vůdci kultu dosáhli takovéto slepé oddanosti?

Již jsme se zmínili o tom, že jednou z těchto metod bylo držení členů kultu v nevědomosti. Další metodou bylo zajistit, aby bylo každé vyslovené či napsané slovo každého randisty správné nejen obsahově, ale také formou, neboť sebemenší rozdíl či odlišné používání slov mohl být – a také byl – napaden jakožto odchýlení se od randistických pozic. Marxistická hnutí lpěla na vytvořeném žargonu a sloganech ze strachu před chybným použitím, totéž probíhalo v hnutí randistickém. Stručně řečeno, ve jménu „preciznosti jazyka“ byly v podstatě zakázány jakékoliv nuance a dokonce i používání synonym.

Další metodou bylo udržování členů téměř v nepřetržitém stavu vzrušení prostřednic-

tvím neustálého opětovného čtení Atlas Shrugged. Krátce poté, co byl tento román vydán, jsem byl pokárán jedním vysoce postaveným kulturním vůdcem za to, že jsem tento román četl pouze jednou. „Je nejvyšší čas, abyste ho začal číst znovu,“ nabádal mne. „Já už jej přečetl pětaticetkrát.“

Román jako Bible

Biblickou povahu románu Atlas Shrugged pro mnoho randistů je možno ilustrovat svatbou jednoho randistického páru v New Yorku. Pár během obřadu slíbil společnou oddanost a věrnost Ayn Randové a doplnil tento slib náhodným otevřením románu a hlasitým předčítáním pasáže z tohoto svatého textu.

Ani osobní zábava nebyla v hnutí tolerována a byla odsuzována jako požitkářství. Nic totiž nemělo být děláno jen pro samotné potěšení z činnosti, neboť každá aktivita musela mít nějaký nepřímý, „racionální“ účel. Jídlo proto nebylo od toho, aby bylo vychutnáno, nýbrž pouze konzumováno, jakožto prostředek nutný k přežití; sex nebyl od toho, aby byl provozován pro potěšení, ale měl být vykonáván bez radosti jako reflexe a znovupotvrzení „nejvyšších hodnot“ jedince; stejně tak k malování či sledování filmů mělo docházet pouze v případech, kdy člověk v provozování této aktivity mohl najít „racionální hodnoty“. Všechny tyto hodnoty neměly být pouze v tichosti objeveny každou osobou – kacířství „subjektivismu“ – ale musely být obhájeny před ostatními členy kultu. Jak později v textu ještě uvidíme, jediné bezpečné estetické nebo romantické „hodnoty“ či objekty pro členy byly ty, jež explicitně schválila Ayn Randová nebo jiní vysoce postavení členové kultu.

Obzvláště účinnou metodou formování a ovládnutí členů bylo, stejně jako je tomu v případě všech kultů a sekt, zajišťování jejich neustálé a neochabující činnosti uvnitř hnutí. Frank Meyer líčí, jak komunisté znemožňují svým členům samostatně uvažovat tím, že drží v neustálé aktivitě společně s ostatními komunisty. Poznává, že takřka všichni významnější lidé, kteří ve Spojených státech opustili myšlenky komunismu, tak učinili pouze po období nucené izolace. Stručně řečeno poté, co měli možnost zamyslet se (např. v armádě, v ilegalitě atd.). V případě randistů – zejména těch žijících v New Yorku, kde bylo hnutí nejsilnější, a kde žila Ayn Randová spolu s nejvyšším vedením kultu – probíhala taková činnost nepřetržitě. Každý večer jeden z čelných randistů přednášel jiným členům o názorech kultu na nejrůznější problémy: o základech učení, psychologii, literatuře, sexu, myšlení, umění, ekonomii nebo filosofii.

Zanedbání návštěv těchto přednášek bylo předmětem vážného znepokojení. Filosofické zdůvodnění tlaku na navštěvování těchto setkání bylo následující: Randisté jsou nejracionalnějšími lidmi, s nimiž je možno se setkat (závěr odvozený z teze, že randismus znamená

racionalitu v teorii a v praxi); Každý chce samozřejmě být racionální (a pokud ne, pak byl v rámci hnutí ve velkých potížích); Tudíž by měl laičnit po každé minutě strávené společně s ostatními randisty a *a fortiori* s Randovou a jejími nejvyšší postavenými žáky.

Tato logika se zdá být bez vady, ale co když, jak se často stává, člověk neměl tyto lidi rád, nebo je dokonce nemohl ani vystát? Podle randistické teorie jsou emoce vždy následkem myšlenek, přičemž nesprávné emoce jsou následkem špatných myšlenek, takže osobní antipatie k jinému (obzvláště čelnému) randistovi musí být následkem vážné náklady iracionalitou, jež musí být buďto držena v tajnosti, nebo odhalena vůdci. Každé takové doznání pak znamenalo trýznivý proces ideologické a psychologické očisty s předpokládaným koncem v podobě úspěšného dosažení racionality, nezávislosti a sebeúcty, a tudíž nezpochybnované oddanosti Ayn Randové.

Je ve zvyku mnoha kultů, že oddanost vůdci je upřednostňována před oddaností rodině a přátelům, což pro nováčka obvykle znamená první osobní krizi. Pokud nerandistická rodina a přátelé nezměnili ani po určité době svoje přesvědčení, byli označeni za iracionální a za Nepřátele, a člen kultu je byl nucen opustit. Totéž platilo v případě manželů; mnoho sňatků bylo vedením kultu rozbito, když ve vši vážnosti oznámili jednomu z partnerů, že jejich druh či družka nevykazuje dostatečnou randističnost. Jelikož jsou emoce pouze výsledkem předpokladů, a protože předpoklady vůdci kultu byly už z definice absolutně racionální, snažilo se vedení dávat dohromady, nebo naopak rozdělovat páry. Jak jednou jeden z nich prohlásil: „Znám všechny racionální mladé muže a ženy v New Yorku a můžu je dát dohromady.“ Co se ale stalo, když byl pan A dán dohromady se slečnou B, a jeden z nich toho druhého neměl rád? Inu, zase jednou zvítězil „rozum“: antipatie byla iracionální a vyžadovala intenzivní psychoterapeutické vyšetření s cílem zbavit se chybných myšlenek.

Co na to vedení kultu?

Jednou jeden čelný randistický právník hovořil o randistické politické teorii. Během dotazů se dostal do úzkých, když mu byla položena otázka, jak se podle něj shoduje podpora povinností dostavit se k soudnímu řízení ze strany Ayn Randové s randistickým axiomem neinicie síly. Chvilí se ošival a pokašlával, načež řekl, že se nad tím musí zamyslet – kódové označení toho, že si musí u Randové a ostatních vůdců zjistit správnou odpověď.

Nutnost ověřovat si neustále vše u vedení kultu částečně pramenila ze skutečnosti, že přestože Randová byla svými žáky považována za neomylnou, často měnila své názory, zejména pokud šlo o konkrétní osoby nebo instituce. Jasným příkladem je zásadní obrat v případě Brandena, stejně jako změny v názorech na další dříve vysoce postavené randisty, kteří byli z hnutí vykázáni.

Vedení konceptem povinností racionality, tvořili randisté komunitu špehů a informátorů, vždy připravených vysлідit a udat jakoukoliv odchylku od randistické doktríny.

* Sepsáno v roce 1972. Tento text je prvním revisionistickým pohledem na Ayn Randovou z libertariánských pozic.

¹ Frank S. Meyer, *The Moulding of Communists: The Training of the Communist Cadre* (New York: Harcourt, Brace and Co., 1961).

Jednou se tak jeden randista během procházky své dívce svěřil, že navštívil večírek, kde někteří randisté imitovali hlasy vrcholných randistických představitelů a vše nahrávali na kazetu. Zasažena touto šokující informací, běžela dívka po probdělé noci za vedením kultu, aby je o tomto strašlivém prohrěšku informovala. Účastníci byli okamžitě pozváni na kobereček svým objektivistickým psychoterapeutem a odsouzení během „terapeutického“ sezení: „Konec konců,“ řekl terapeut, „také byste nenapodobovali Boha.“ A když potom majitel pásky odmítl nahrávku na terapeutovu výzvu odevzdat, aby mohla být do detailu prozkoumána, byl jeho osud jako člena hnutí v podstatě zpečetěn.

Vyobcování a čistky

Již jsme se zmínili o vyobcování a „čistkách“ v randistickém hnutí. Exkomunikace často, obzvláště v případech důležitých randistů, probíhala až rituálním způsobem. Zrádce byl rázně vyzván, aby se dostavil k „soudu“ a vyslechl obvinění. Pokud odmítl (což udělal, pokud mu zbyla jen špetka sebeúcty), pokračoval soud *in absentia* a všichni zúčastnění postupně předčítali obvinění proti vyloučenému členovi (opět způsobem až děsivě připomínajícím román 1984). Ve chvíli, kdy byl jeho nevyhnutelný osud zpečetěn, byl nejčastěji jeho nejbližším přítelem sepsán hořký a okázalý dopis, v němž byl odpadlík navždy zatracen a vyhnán z ráje rozumu a reality. Přířknutí hlavní role při soudu kacíře jeho nejbližšímu příteli bylo samozřejmě důležité, neboť to byl způsob, jak ho přinutit, aby prokázal svou odanost Randové a očistil se tak od jakéhokoliv spojení s odpadlíkem. Říká se, že když byl vyloučen Branden, poslal mu jeden z jeho bývalých nejbližších přátel v New Yorku dopis, v němž tvrdil, že jediná morální věc, kterou může udělat, je spáchat sebevraždu – zvláštní postoj pro filosofii, jejímž základem je život a jednotlivec.

Pro všechny skupiny, v nichž dochází k honům na čarodějnice, platí, že největším hříchem není ani tak ono vlastní provinění, jako spíš neochota uznat a schválit samotný proces odsouzení kacíře. Barbara Brandenová takto sama uvádí, že největší hřích spáchala, když se odmítla zúčastnit svého vlastního „soudu“ a uznat tak jeho legitimitu. Jiní vyloučení se vyjádřili v obdobném smyslu.

Nikoho by nemělo překvapovat zjištění, že narozdíl od většiny jiných psychoterapií objektivističtí psychoterapeuti vykonávali funkci strážců morálky hnutí. „Nemorální“ pacienti byli z terapie vypovězeni. Tyto praktiky dosáhly svého vrcholu, když byli pacienti z objektivistických psychoterapií vypovídání jen proto, že se zeptali na důvod rozchodu Randové a Brandena.

Syn Randové

Někteří randisté napodobovali svého vůdce tím, že si změnili svá jména z ruských či židovských na údajně tvrdší a heroičtější anglosaská. Branden si například změnil své jméno z Blumenthal; nebudě asi náhoda, jak poukázala Nora Ephronová, že při prohození některých písmen v jeho novém jméně dostaneme B-E-N-R-A-N-D, což v hebrejštině znamená

„syn Randové“. Jedna randistická dívka s polským jménem začínajícím na „G-r“ jednoho dne oznámila, že si změnila jméno. Jeden člověk se smyslem pro humor, svědek tohoto prohlášení, se s kamennou tváří zeptal, zda si mění jméno na „Grand“, a ona ve vsí vážnosti odpovíděla, že ne, že si ho mění na „Grant“ – jak onen svědek později podotkl, bylo ono „t“ podle všeho jediným projevem nezávislosti.

Pokud „nejracionalnějším“ způsobem chování bylo vypadat, mluvit a dokonce se jmenovat jako vysoce postavení randisté, a nejracionalnější aktivitou bylo být s nimi co nejvíce v kontaktu, pak racionálním místem k životu bylo zcela jistě bydliště co možná nejbližší vůdci. Typický newyorský randista tak po svém připojení k hnutí opustil rodiče a našel si bydlení v co největší blízkosti Randové. Výsledkem bylo, že téměř celé newyorské hnutí žilo v několika málo blocích v okolí 30. východní ulice na Manhattanu, mnoho vůdců dokonce ve stejném domě jako Randová.

Pokud byl jedním důvodem extrémně velkého odlivu z řad randistů trvalý a intenzivní psychologický tlak, pak dalším důvodem bylo, že hnutí mělo striktní názor doslova na všechno, od estetiky, přes historii až k epistemologii. To mělo zejména ten následek, že odchýlení se od oficiálních názorů bylo velmi snadné: Například preferovat Bacha před Rachmaninovem znamenalo vystavit se obvinění z víry ve zlo. Pokud nebyla napravena sebekritikou a psychoterapeutickým vymýváním mozku, mohla tato odchylka vést až k vyhnání z hnutí.

Racionální tabák

Všezahrnující povaha randistických oficiálních názorů může být ilustrována příhodou, kdy se jeden můj přítel zeptal jednoho vysoce postaveného randisty, zda existuje postoj hnutí k nějaké otázce, s nímž by nesouhlasil. Po několika minutách usilovného přemýšlení odvětil: „No, ne úplně rozumím jejich postoji ke kouření.“ V úžasu nad tím, že má randistický kult vůbec nějaký postoj ke kouření, přítel na randistu přitlačil: „Oni mají oficiální postoj i ke kouření? A jaký?“ Randista odpověděl, že kouření je podle kultu morální závazek. Sám jsem zažil, že se mě jednou jeden vrcholný randista poněkud ostře zeptal: „Jak je možné, že nekouříte?“ Když jsem odvětil, že jsem již dříve zjistil, že jsem alergický na kouř, randista se uklidnil: „Aha, pak je to v pořádku.“ Oficiálním zdůvodněním, proč byla z kouření udělána morální povinnost, byla věta v Atlas Shrugged, kde hrdinka mluví o zapálené cigaretě jako symbolu ohně mysli, plamene tvůrčího myšlení. (Člověk by mýsl, že držet zapálenou sirku bude ze symbolických důvodů dostačující.) Lze se ale domnívat, že skutečným důvodem bylo, stejně jako v mnoha jiných oblastech randistické teorie, počínaje Rachmaninovem, přes Victora Huga až po step, že Randová zkrátka ráda kouřila a cítila potřebu pátrat po takovém filosofickém systému, jenž by její osobní rozmary učinil nejen morálními, ale navíc je povýšil na morální povinnost všech, kteří dychtí po racionalitě.

Pyramida

Randistické hnutí bylo striktně hierarchické. Na vrcholku pyramidy byla samozřejmě sa-

motná Randová, Finální Arbitr všech sporů. Branden, jmenovaný jejím „intelektuálním dědicem“ a sv. Pavlem hnutí, byl číslem 2. Na třetím místě v hierarchii byl úzký kruh, starší žáci, kteří vstoupili do hnutí ještě před vydáním Atlas Shrugged. Protože konvertovali na základě čtení jejího předchozího románu The Fountainhead publikovaného v roce 1943, byl kruh v hnutí nazýván jako „třída '43“. Existovalo ještě neoficiální označení, jež prozrazovalo mnohem více: „kolektiv starších.“ Toto označení mělo „podtrhnout“ individualitu každého z randistických členů; ve skutečnosti to však byla ironie v ironii, neboť randistické hnutí bylo ve skutečnosti „kolektivem“ v každém smyslu tohoto slova. K pevnosti vazeb mezi členy kolektivu starších přispívalo, že všichni byli z jedné kanadsko-židovské rodiny, příbuzní Nathaniel a nebo Barbary Brandenových. Například tam byla Nathanova sestra Elaine Kalbermanová; jeho švagr Harry Kalberman; jeho bratranec Dr. Allan Blumenthal, který po Brandenově vyloučení převzal funkci vrchního objektivistického psychoterapeuta; Barbary bratranec Leonard Piekoff; a Joan Mitchellová, žena Allana Blumenthala. Příbuzenské pouto Alana Greenspana k ostatním bylo mnohem slabší, byl pouze bývalým manželem Joan Mitchellové. Jedinou členkou třídy '43 bez příbuzenských vztahů k ostatním byla Mary Ann Rukovina, která se dostala do vedení jako spolubydlící Joan Mitchellové. Toto tedy byli stoupenci před vydáním Atlas Shrugged.

Ještě jsme se detailně nezaměřili na ústřední axiom vnitřního učení randistického hnutí, implicitní předpoklad, skrytou agendu, která zajišťovala a vynucovala nezpochybnovanou loajalitu žáků. Tímto ústředním axiomem bylo tvrzení, že „Ayn Randová je největší osobnost, která kdy žila či bude žít.“ Pokud je Ayn Randová největší osobnost všech dob, pak z toho plyne, že zná správnou odpověď na každou otázku, nebo přinejmenším bude mít vždy mnohem pravděpodobněji pravdu v porovnání s pouhým žákem, jenž nedisponuje takovou všeobjímající velikostí.

Mezi randisty docházelo ke sporům ohledně jejich velikosti a postavení. Všeobecně se souhlasilo, že Randová je největší osobnost všech dob. Pak probíhaly přátelské pře o přesné zařazení Brandena mezi největší myslitele všech dob. Někteří zastávali názor, že Branden je druhou největší osobností všech dob; jiní zas, že se Branden přetahuje o druhé místo s Aristotelem. Takový byl tedy rozsah povoleného nesouhlasu uvnitř randistického hnutí.

Vyhnání z Ráje

Kult Ayn Randové rostl a vzkvétal až do nezvratného rozporu mezi Největší a Druhým největším, až do vyhnání Satana z Ráje na podzim roku 1968. Rozkol mezi Randovou a Brandenem zničil NBI a s ním padlo také organizované randistické hnutí. Randová neprojevila schopnost ani touhu posbírat zbylé střípky a znovu z nich sestavit podobnou organizaci. The Objectivist se změnil zpátky na The Ayn Rand Letter, a i ten již dnes zmizel.

Naši analýzu randistického kultu zakončí-

me připomínkou, že máme co do činění s extrémní příkladem rozporu mezi vnějším a vnitřním učením, kdy ve jménu individuality, rozumu a svobody kázal kult něco zcela odlišného. Kult Randové se nestaral o individualitu a rozum každého jednotlivce, ale pouze o individualitu a rozum Ayn Randové. Jediná osobnost, která rozkvétala a vysávala tím všechny ostatní, byla sama Ayn Randová; kdokoliv jiný byl pro ní pouhým číslem.

Všimli jsme si, že existoval nepochopitelný rozpor ve strategii randistického hnutí. Členové hnutí totiž na jednu stranu neměli povoleno číst díla jiných lidí či mluvit s nimi, ačkoliv k nim tyto lidé mohli mít jakožto libertariáni nebo objektivisté hodně blízko. V rámci širšího racionálního či libertariánského hnutí zastávali randisté stoprocentní ultrasektářský postoj. A přesto se randistická strategie drasticky změnila, když šlo o otázky většího politického světa, a Randová a její žáci byli ochotni podporovat a pracovat s politiky, kteří mohli být jen o milimetr konzervativnější než jejich oponenti.

Ani Svoboda, ani Rozum

Zdá se, že existuje pouze jedno vysvětlení rozporu mezi randistickou strategií extrémního sektarství v rámci libertariánského hnutí, a extrémním oportunismem a ochotou spojo-

vat se s jen mírně konzervativnějšími představiteli státu. Tímto vysvětlením je, jak také potvrzuje zbytek naší analýzy kultu, že vládnoucím principem randistického hnutí nebyla individuální svoboda – jak se to mohlo mnoha mladým členům zdát, nýbrž spíše osobní moc Ayn Randové a jejích čelných žáků. Moc uvnitř hnutí totiž mohla být zajištěna totalitářskou izolací a kontrolou nad myšlenkami a životy členů; taková taktika by ale ve světě mimo hnutí nefungovala, tam bylo možno získat moc jen přízní s prezidentem a jeho blízkými.

Moc, ne svoboda či rozum, byla ústředním cílem randistického hnutí. Hlavním poselstvím historie hnutí tudíž pro libertariány je, že „se to může stát i tady“, že i libertariáni, navzdory výslovné úctě k rozumu a individualitě, mohou podlehnout mystickému a totalitářskému kultismu, provázejícímu jiná ideologická a náboženská hnutí. Doufejme, že libertariáni, poté co byli jednou zasaženi tímto virem, budou již v budoucnu imunní.

Z anglického originálu *“The Sociology of the Ayn Rand Cult”* přeložil Jiří Schwarz, jr. Redakčně zkrátil Josef Šíma. Kompletní text vychází v péči *Centra pro ekonomiku a politiku*, jemuž TL děkuje za souhlas s jeho přetištěním.

Jak (ne)odmítat softwarové patenty

(pokračování ze strany 1)

né za jídlo během vynálezceva života? Náklady ušlých příležitostí? Náklady na reklamu? Vidíme, že jakékoliv rozdělování vynálezů podle nákladů na patentovatelné a nepatentovatelné by bylo čistě arbitrární, protože neexistuje objektivní hranice nákladů spojených s vynálezem. Není tedy ospravedlnitelné, aby některé náklady související s inovacemi byly důvodem pro udělení dočasného monopolu, a některé nikoliv. Dělat to samozřejmě můžeme (jako v celé řadě jiných oblastí), ale je naprosto zřejmé, že důvody jsou čisté „politické“ a nejsou opřeny o žádný teoretický koncept.

Rozdíl č. 2 – granularita

Například ve farmacii odpovídá většinou jednomu léku jeden patent. V případě software je tomu však úplně jinak. Počítačový program obsahuje spousty patentovatelných (a také velice často patentovaných) míst. Důsledkem toho mohou větší společnosti s velkým portfoliem patentů ignorovat patenty cizí. Autor a držitel patentu na nějaký algoritmus sice může velkou společnost, využívající tento algoritmus ilegálně, hnát před soud, v praxi to však neudělá. Je totiž velmi pravděpodobné, že sám nezákonně využívá některé postupy patentované onou společností. Softwarové patenty tak díky „velkým hráčům“ ztrácejí svůj původní smysl – poskytnutí monopolu autorovi myšlenky. Odsuňme nyní zásadní problém tohoto argumentu (již zmíněný problém s udělením monopolu) na pozadí a věnujme se myšlence

využívání patentů k „držení se v šachu“. Je potřeba si uvědomit, že to není ani v nejmenším zneužití patentů. Hromadění patentů je pouze odpovědí, a to velmi nákladnou odpovědí, na uměle nastolenou vzácnost myšlenek. Velké a úspěšné společnosti by se mohly velmi snadno stát terčem neúspěšných konkurentů, kteří by místo poskytování služeb zákazníkům věnovali svůj čas produkci patentů, a následněmu vydírání a ničení svých úspěšnějších soupeřů. Tento argument tedy neukazuje nedokonalost právní úpravy této oblasti, nýbrž samotnou nemožnost vlastnit jednou zveřejněnou myšlenku a vymáhat potrestání někoho, kdo ji využívá bez dovolení.

Rozdíl č. 3 – síťový efekt

Software je specifický tím, že v jeho případě funguje tzv. síťový efekt – jakmile se počet uživatelů určitého programu dostane na nějakou úroveň, začne exponenciálně růst, například z důvodu používání uzavřených datových formátů, a konkurence se pak stává takřka nemožnou. Je proto nesprávné dávat do rukou velkým výrobcům software další zbraň k upevnění jejich monopolních pozic. Tento argument již takřka opouští diskusi na téma právo na vlastnění myšlenky a zaměřuje se především na kritiku (koho jiného v oblasti software než) Microsoftu. Přece nedáme tomu zlému monopolu do rukou další možnosti, jak chránit svoje uzavřené datové formáty, kterými ničí konkurenci! Podíváme-li se však na historicky

TERRA LIBERA

je vydávána společností TERRA LIBERA.

Kontaktní adresa:

TL, c/o Liberální institut,
Špálená 51, 110 00 Praha 1
E-mail: TL@libinst.cz

Její vydávání není povoleno ani schváleno žádnou státní institucí.

Předplatné TL na rok 2005

*Jak se stát každý měsíc součástí
TERRA LIBERA?
Předplatte si zaslání časopisu
TERRA LIBERA.*

Roční předplatné časopisu, zasílaného v papírové podobě kamkoliv v rámci ČR, získá ten, kdo přispěje Liberálnímu institutu alespoň 150,- Kč nebo 0,25 g zlata. Předplatné v elektronické podobě lze získat za polovinu těchto částek.

Korunový účet: 111 333 0/2400
e-Gold účet: 131844

Více o e-Gold na www.libinst.cz

On-line archív
TERRA LIBERA

z let 2000 - 2004

dostupný na stránkách

www.libinst.cz

vývoj podílu softwarových produktů například v oblasti textových a tabulkových procesorů, kde dnes dominují Word a Excel, zjistíme, že tam žádný síťový efekt není pozorovatelný. Před nástupem Excelu měl přibližně 70% podíl na trhu tabulkových procesorů program Lotus 1-2-3. Podle některých by měla být jeho pozice takřka neotřesitelná, během necelých 10 let se však jeho tržní podíl propadl na necelých 30 % a ve vedení ho vystřídal právě Microsoft Excel.

Ukázali jsme, že když očistíme předkládané argumenty od mýtů, nepravd a zkreslení, zůstane v principu jediný – softwarové patenty jsou na rozdíl od jiných špatné, protože je využívá Microsoft k likvidaci open-source konkurence. Jinak řečeno, jsme zpátky na začátku: „Patenty jsou dobré, protože poskytují časově omezený monopol, softwarové patenty jsou ale špatné, neboť poskytují časově omezený monopol (a to hlavně Microsoftu).“ Takto postaveným argumentem se ale nikdy ničeho nedosáhne. Jedinou cestou tedy zůstává odmítat intelektuální vlastnictví jako takové a vysvětlovat, že existují způsoby, jak i bez intelektuálního vlastnictví ochránit své vynálezy. Příkladem jednoho ze způsobů nám může být přístup společnosti Coca-Cola, která už přes sto let úspěšně tají přesný postup výroby svého nápoje.